

РЕЦЕНЗІЇ

DOI 10.31499/2618-0715.1(10).2023.282289

РЕЦЕНЗІЯ

**на рукопис хрестоматії
«Антологія текстів з реформування змісту
загальної середньої освіти в Україні (1991–2017)» (2022)¹**

Лобода Світлана, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Інституту соціологічних наук і педагогіки, Академія сільського господарства у Варшаві, член вченої ради ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського

ORCID: 0000-0003-3102-0381

E-mail: sveta_lite@yahoo.com

Запропонована хрестоматія висвітлює розвиток змісту загальної середньої освіти в Українській державі. До збірника увійшли найвагоміші документи, зокрема закони, програми, стратегії, концепції, стандарти й аналітичні матеріали, що обґрунтовували і регулювали процеси реформування змісту цієї ланки освіти в Україні протягом 1991–2017 рр.

Видання адресовано науковим, науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти та обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, вчителям, здобувачам освіти, працівникам освітянських бібліотек, а також усім, хто цікавиться історією освіти.

Упровадження навчального видання забезпечено:

– вільним доступом на вебпорталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (<https://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=32243>) та в Електронній бібліотеці НАПН України (<https://lib.iitta.gov.ua/732160/>);

– розміщенням відеопрезентації хрестоматії на платформі «Офіс підтримки вченого» (https://fb.watch/hY_R4Q473B/).

Ключові слова: розвиток змісту загальної середньої освіти, Україна, 1991–2017 рр., навчальне видання, хрестоматія, антологія текстів.

REVIEW

**on the manuscript of the textbook
«Anthology of texts on content reform
of general secondary education in Ukraine (1991–2017)»**

Loboda Svitlana, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Pedagogy of the Institute of Sociological Sciences and Pedagogy of the Academy of Agriculture in Warsaw, member of the Academic Council of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine

ORCID: 0000-0003-3102-0381

E-mail: sveta_lite@yahoo.com

¹ Антологія текстів з реформування змісту загальної середньої освіти в Україні (1991–2017) : [хрестоматія] / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Березівська Л. Д., Гавриленко Т. Л., Міхно О. П., Сухомлинська О. В. та ін. ; наук. ред.: Березівська Л. Д., Сухомлинська О. В.]. Вінниця : ТВОРИ, 2022. 582 с. ISBN 978-617-552-136-6

The proposed textbook highlights the development of the content of general secondary education in the Ukrainian state. The collection includes the most important documents, including laws, programs, strategies, concepts, standards, and analytical materials that substantiated and regulated the processes of reforming the content of this link of education in Ukraine during 1991–2017.

The publication is addressed to scientific, scientific and pedagogical workers of institutions of higher education and regional institutes of postgraduate pedagogical education, teachers, students of education, employees of educational libraries, as well as to all those interested in the history of education.

Implementation of the educational edition is ensured by:

– with free access on the web portal of the DNPB of Ukraine named after V. O. Sukhomlynskyi (<https://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=32243>) and in the Electronic Library of the National Academy of Sciences of Ukraine (<https://lib.iitta.gov.ua/732160/>);

– posting a video presentation of the textbook on the «Scientist Support Office» platform (https://fb.watch/hY_R4Q473B/).

Keywords: *development of the content of general secondary education, Ukraine, 1991–2017, educational edition, textbook, anthology of texts*

Видання є практичним результатом прикладного наукового дослідження «Педагогічна наука та освіта в особах, документах, бібліографії» (2020–2022), яку виконували науковці відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (керівник НД – доктор педагогічних наук, професор, член кореспондент НАПН України Л. Д. Березівська; доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України О. В. Сухомлинська; доктор педагогічних наук, професор Т. Л. Гавриленко; доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник О. П. Міхно; доктор філософії А. П. Дурдас; кандидат історичних наук С. В. Тарнавська; Т. М. Деревянко; Х. В. Середа).

Рецензована праця вирізняється логічно вибудованою структурою наукового викладу. Вона складається з: передмови від упорядників, трьох розділів, оглядових статей до них та іменного покажчика.

Джерела до антології дібрано за такими критеріями: тематичний (систематизування документів за логікою їхнього змісту); типологічний (визначення типів документів); вибіркового (представлення певного педагогічного явища через відповідний добір); хронологічний (розміщення джерел у хронологічній послідовності у визначених межах); змістовий (відбір джерел, які відповідають заявленому типу документа (закон, доктрина, концепція, програма, стратегія, аналітичні матеріали, державний стандарт); аксіологічний (репрезентація певних освітніх цінностей).

Перший розділ висвітлює концептуальні засади реформування змісту загальної середньої освіти в Україні, він містить закони, програми, стратегії, концепції та аналітичні матеріали, що відображають означені засади в обраних хронологічних межах. Аналіз документів, які увійшли до першого розділу, дав змогу упорядникам дійти висновку, що впродовж 1991–2017 рр. в Україні динамічно розробляли новий зміст загальної середньої освіти на засадах демократичних, загальнолюдських і національних цінностей, стандартизації як чинника освітньої якості та збереження єдиного освітнього простору. Провідну роль у цьому процесі відіграли вчені НАПН України та її наукових установ.

У другому розділі представлено два покоління державних стандартів для початкової та базової і повної середньої освіти, затверджених Кабінетом Міністрів України та реалізованих у практичній площині. Зміст розділу дає змогу встановити, що стандартизація стала провідною тенденцією розвитку змісту загальної середньої освіти в незалежній Україні. Упровадження державних стандартів початкової, базової та повної загальної середньої освіти в умовах варіативності освітньої системи дало змогу забезпечити єдиний освітній простір у державі; визначити обов'язковий і достатній рівень загальноосвітньої підготовки школярів, які навчалися у різних типах закладів освіти; відійти від предметоцентризму й представити зміст освіти цілісно.

Третій розділ хрестоматії містить концепції моделювання змісту освітніх галузей загальної середньої освіти. Це першоджерела, що розкривають: змістове наповнення освітніх галузей і передовсім неперервної освіти, важливим складником якої є зміст загальної середньої освіти; концепції змісту окремих предметів певних освітніх галузей; документів, що стосуються інтегрованих курсів як складників змісту загальної середньої освіти. Аналіз цих концепцій дає змогу стверджувати, що вони відображають наступність та адаптивність підходів як до визначення загального змісту освіти, так і до його конкретизації.

Відзначимо, що тексти до хрестоматії відібрано з цілої низки українських періодичних і продовжуваних видань (журналів, газет, збірників документів, бюлетенів, інтернет-ресурсів тощо), що дало змогу цілісного представлення стану справ у галузі загальної середньої освіти незалежної України в означених хронологічних межах.

Зауважимо, що запропонована хрестоматія беззаперечно висвітлює розвиток змісту загальної середньої освіти в українській державі. Оскільки до неї ввійшли найвагоміші документи, зокрема закони, програми, стратегії, концепції, стандарти й аналітичні матеріали про реформування змісту цієї ланки освіти в Україні протягом 1991–2017 рр.

Беручи до уваги незаперечну актуальність, практичне значення рецензованого видання вважаємо, що хрестоматія заслуговує на високу оцінку.

Безперечно, означена праця стане в нагоді науковим, науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти та обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, учителям, здобувачам освіти, працівникам освітянських бібліотек, а також усім, хто цікавиться історією освіти.